

YANGI O‘ZBEKISTON YOSHLARINING HUQUQIY QADRIYATLARINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK VA HUQUQIY OMILLARI

Ahmadov Azamat Baxodir o‘g‘li

ChDPU Gumanitar fanlar fakulteti

ijtimoiy-gumanitar fanlarni o‘qitish metodikasi

(huquq ta’limi) 1-kurs magistranti

Ahmadov Sabriiddin Bahodir o‘g‘li

ChDPU Gumanitar fanlar fakulteti

ijtimoiy-gumanitar fanlarni o‘qitish metodikasi

(huquq ta’limi) 2-kurs magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada Yangi O‘zbekiston sharoitida yoshlarning huquqiy qadriyatlarini shakllantirish masalasi tahlil qilinadi. Yosh avlodning huquqiy ongini rivojlantirishda pedagogik jarayon, ta’lim tizimi, huquqiy tarbiya, davlat siyosati va qonunchilik bazasining o‘rni yoritib beriladi. Shuningdek, yoshlar huquqiy madaniyatini shakllantirishga ta’sir etuvchi omillar va ularni takomillashtirish yo‘llari ilmiy jihatdan asoslanadi.

Kalit so‘zlar: huquqiy qadriyatlar, huquqiy madaniyat, huquqiy ong, yoshlar siyosati, pedagogik omillar, huquqiy tarbiya, fuqarolik mas’uliyati.

Bugungi kunda Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining muhim ustuvor yo‘nalishlaridan biri yoshlarning har tomonlama barkamol bo‘lib voyaga yetishini ta’minlash hisoblanadi. Yoshlar jamiyatning eng faol qatlamini tashkil etadi va davlatning kelajakdagi rivoji ko‘p jihatdan ularning bilim darajasi, huquqiy madaniyati va fuqarolik pozitsiyasiga bog‘liqdir. " Eng katta boylik-bu aql zakovat va ilm, eng katta meros - bu yaxshi tarbiya, eng katta qashshoqlik-bu bilimsizlikdir".[1,22].

Yoshlarning huquqiy qadriyatlarini shakllantirish ularni jamiyatda faol fuqarolik pozitsiyasiga ega bo‘lishi, qonun ustuvorligini hurmat qilishi va huquqbuzarliklardan yiroq bo‘lishiga xizmat qiladi. Shu sababli huquqiy qadriyatlarni rivojlantirish jarayonida pedagogik va huquqiy omillarning o‘rni nihoyatda muhimdir.

Huquqiy qadriyatlarning nazariy asoslari haqida ham ma'lumotlar berilishi kerak. Huquqiy qadriyatlar — bu shaxsning qonun va huquq normalariga nisbatan ongli munosabati, jamiyatda qonuniylik va adolat tamoyillariga hurmat bilan qarashi hamda o‘z huquq va majburiyatlarini anglab yetishi bilan ifodalanadigan ijtimoiy qadriyatlar tizimidir. Huquqiy qadriyatlar huquqiy ong va huquqiy madaniyatning muhim tarkibiy qismi bo‘lib, ularning shakllanishi jamiyatning huquqiy taraqqiyoti bilan bevosita bog‘liqdir. Yoshlar huquqiy qadriyatlarni o‘zlashtirish orqali jamiyatda qonun ustuvorligini ta’minlash jarayonida faol ishtirok etadi.

Yoshlar huquqiy qadriyatlarini shakllantirishning pedagogik omillari

Yosh avlodning huquqiy qadriyatlarini shakllantirish jarayonida pedagogik omillar muhim ahamiyatga ega. Ta’lim tizimi yoshlarning huquqiy bilimlarini oshirish va ularni huquqiy madaniyat ruhida tarbiyalashda asosiy institutlardan biri hisoblanadi. " O‘sib kelayotgan yosh avlodning zamon talablariga mos, barkamol inson bo‘lib shakllanishlari uchun ijtimoiy tarbiyaning muhim tarkibiy qismlari — aqliy, ma’naviy-axloqiy, jismoniy, mehnat, estetik, huquqiy, ekologik, iqtisodiy hamda jinsiy tarbiyani tashkil etishga nisbatan yangicha nuqtayi nazardan yondashish, ularning samarali yo‘llarini ishlab chiqish alohida dolzarflik kasb etadi. Bu esa tarbiyadagi eng muhim vazifalardir"[2,36]. Ta’lim tizimining roli.

Ta’lim muassasalarida huquqiy fanlarni o‘qitish orqali yoshlarning huquqiy savodxonligini oshirish mumkin. Maktab va oliy ta’lim muassasalarida o‘qitiladigan huquqiy fanlar yoshlarni konstitutsiyaviy huquq va majburiyatlar bilan tanishtiradi.

Huquqiy tarbiya. Huquqiy tarbiya yoshlarni qonunlarga hurmat ruhida tarbiyalashga qaratilgan pedagogik jarayon bo‘lib, unda shaxsning huquqiy ongini rivojlantirish muhim

ahamiyatga ega. “Huquqiy tarbiya jarayonida yoshlar jamiyatda amal qiladigan huquqiy normalarni o‘rganadi va ularni kundalik hayotda qo‘llashni o‘zlashtiradi”[3,31]

Zamonaviy pedagogik metodlar. Zamonaviy ta’lim jarayonida interaktiv metodlardan foydalanish yoshlarning huquqiy bilimlarini mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday metodlar qatoriga quyidagilar kiradi: keys-stadi usuli, bahs-munozara, rolli o‘yinlar, huquqiy vaziyatlarni tahlil qilish. Mazkur metodlar yoshlarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirib, huquqiy bilimlarni amaliyot bilan bog‘lash imkonini yaratadi.

Yoshlar huquqiy qadriyatlarini shakllantirishning huquqiy omillari.

Yoshlarning huquqiy qadriyatlarini shakllantirishda davlat tomonidan yaratilgan huquqiy sharoitlar muhim ahamiyat kasb etadi.

Qonunchilik asoslari.

O‘zbekiston Respublikasida yoshlarning huquqiy madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan ko‘plab normativ-huquqiy hujjatlar mavjud. Ushbu hujjatlar yoshlarning huquq va erkinliklarini himoya qilish bilan birga, ularning huquqiy ongini shakllantirishga xizmat qiladi.

Davlat yoshlar siyosati. Yangi O‘zbekiston sharoitida yoshlarni qo‘llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Yoshlar siyosati doirasida amalga oshirilayotgan dasturlar yoshlarning huquqiy savodxonligini oshirishga va ularni jamiyat hayotida faol ishtirok etishga undaydi.

Huquqiy targ‘ibot ishlari. Huquqiy targ‘ibot va profilaktik tadbirlar yoshlar o‘rtasida huquqbuzarliklarning oldini olishda muhim rol o‘ynaydi. Bu jarayonda ta’lim muassasalari, davlat organlari hamda fuqarolik jamiyati institutlari o‘zaro hamkorlikda faoliyat olib boradi.

Yoshlar huquqiy qadriyatlarini rivojlantirishning dolzarb muammolari.

Hozirgi kunda yoshlarning huquqiy madaniyatini rivojlantirish jarayonida ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan:

huquqiy bilimlarning yetarli darajada emasligi;

huquqiy targ‘ibot ishlarining kamligi;

internet va ommaviy axborot vositalarining salbiy ta’siri.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun ta’lim tizimida huquqiy fanlarni yanada takomillashtirish va yoshlar o‘rtasida huquqiy madaniyatni targ‘ib qilish zarur.

Xulosa qilib aytganda, Yangi O‘zbekiston sharoitida yoshlarning huquqiy qadriyatlarini shakllantirish jamiyat taraqqiyotining muhim shartlaridan biridir. Bu jarayonda pedagogik va huquqiy omillar o‘zaro uzviy bog‘liq holda faoliyat yuritadi. Ta’lim tizimi, huquqiy tarbiya, davlat siyosati va qonunchilik bazasi yosh avlodda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari, zamonaviy axborot texnologiyalari va ommaviy axborot vositalari ham yoshlarning huquqiy ongini shakllantirishda muhim vosita bo‘lib xizmat qilishi mumkin. Agar ushbu vositalardan to‘g‘ri foydalanilsa, yoshlar o‘rtasida huquqiy bilimlarni keng targ‘ib qilish va huquqiy madaniyatni oshirish imkoniyati yanada ortadi. Yana bir muhim jihat shundaki, yoshlarning huquqiy qadriyatlarini shakllantirishda oila, ta’lim muassasalari va davlat institutlari o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish zarur. Chunki yosh avlodning huquqiy madaniyati faqat ta’lim jarayonida emas, balki ularning kundalik ijtimoiy muhitida ham shakllanadi. Shu bois kelgusida yoshlarning huquqiy qadriyatlarini yanada rivojlantirish uchun huquqiy ta’lim mazmunini boyitish, innovatsion pedagogik metodlarni keng qo‘llash hamda huquqiy targ‘ibot ishlarini tizimli ravishda olib borish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa o‘z navbatida jamiyatda qonun ustuvorligini ta’minlashga va fuqarolik jamiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bois yoshlarning huquqiy qadriyatlarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlarni takomillashtirish, huquqiy targ‘ibot ishlarini kuchaytirish hamda davlat va jamiyat institutlari o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash zarur.

FOYDALANILADIGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. Mirziyoyev Sh.M. “Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi”. “O‘zbekiston”. Toshkent-2022-yil.
2. To‘xtaxodjayeva M.X. “Pedagogika”. O‘ZBEKISTON FAYLASUFLAR1 MILLIY JAMIYATI NASHRIYOTI" TOSHKENT - 2010.
3. Karimova V. “Pedagogik psixologiya asoslari”. – Toshkent: Fan, 2020.
4. www.ziyonet.uz